

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

Навчально-методичні матеріали
до вивчення дисципліни
«ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ»,

призначені для студентів, які навчаються за програмами підготовки бакалаврів,
за спеціальностями 051 «Економіка», 071 «Облік і оподаткування»,
072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 076 «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»

Дніпро НМетАУ 2016

УДК 330

Навчально-методичні матеріали до вивчення дисципліни «Політична економія», призначені для студентів, які навчаються за програмою підготовки бакалаврів за спеціальностями 051 «Економіка», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» / Укл.: В.В. Білоцерківець. – Дніпро: НМетАУ, 2016. – 57 с.

Укладач:

В.В. Білоцерківець, д.е.н., проф.

Затверджено на засіданні кафедри
політичної економії

Протокол №2 від 6 вересня 2016 р.

Відповідальний за випуск В.М. Тарасевич, д.е.н., проф.

Рецензент: К.Ф. Ковальчук, д.е.н., проф. (НМетАУ)

Зміст

- 1.Робоча програма з дисципліни «Політична економія»
- 2.Тематика індивідуальних завдань з дисципліни «Політична економія»
- 3.Питання для підсумкового контролю з дисципліни «Політична економія»
- 4.Плани семінарських занять з дисципліни «Політична економія»
- 5.Тестові завдання з дисципліни «Політична економія»

1. Робоча програма

Політична економія

Напрям:	6.051	Економіка (ЕК01)
	6.071	Облік і оподаткування (ОА01)
	6.072	Фінанси, банківська справа та страхування (ФК01)
	6.076	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (ЕП01)

Розподіл навчальних годин (Денна форма навчання)

	Усього	Чверті	
		1	2
Усього годин за навчальним планом, у тому числі:	120	60	60
Аудиторні заняття, з них:	64	32	32
Лекції	32	16	16
Лабораторні роботи	0	0	0
Практичні заняття	0	0	0
Семінарські заняття	32	16	16
Самостійна робота, у тому числі при:	56	28	28
підготовці до аудиторних занять	29	13	16
підготовці до модульного контролю	12	6	6
виконанні курсових проектів (робіт)	0	0	0
виконанні індивідуальних завдань	0	0	0
опрацюванні розділів програми, які не викладаються на лекціях	15	9	6
Заходи семестрового контролю			екзамен

Характеристика дисципліни

Навчальна дисципліна "Політична економія" є нормативною і входить до циклу дисциплін природничо-наукового блоку.

Мета вивчення дисципліни – формування ґрунтовних знань про економічну систему суспільства, закони її функціонування і розвитку для

розуміння чинників зародження, утвердження і напрямів розвитку сучасних соціально-економічних систем, їх спроможності задовольняти потреби людей.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати**:

- сутність економічної системи суспільства та її типи;
- структуру власності, її форми, види та типи;
- форми організації суспільного виробництва та властивості товару;
- сутність ринку, його функції, структуру та інфраструктуру;
- сутність підприємництва та види підприємств;
- альтернативні теорії капіталу та напрямки еволюції капіталістичної економіки;
- сутність зайнятості, відтворення робочої сили та методи державного регулювання;
- зміст світового господарства, його суть та структуру.

вміти:

- визначати суб'єкти та об'єкти власності;
- визначати обсяг грошової маси, необхідної для обслуговування обігу;
- розраховувати витрати виробництва, вартість товару і його ціну;
- розрізняти основний та оборотний, постійний та змінний капітали, розраховувати їх обсяги;
- розрізняти просте й розширене відтворення, визначати норму накопичення.

Критерії успішності з дисципліни "Політична економія" - отримання позитивних оцінок на семінарських заняттях, при виконанні тестових та контрольних робіт.

Засоби діагностики успішності навчання – комплект завдань для контрольних робіт та тестові завдання.

Зв'язок з іншими дисциплінами – набуті знання і вміння використовуються при вивченні дисциплін "Мікроекономіка", "Макроекономіка", "Міжнародна економіка", "Національна економіка".

Структура дисципліни

Модуль	Тема лекції (заняття) та обсяг, годин	Шифр змістового модуля	Захід модульного контролю	
1	Загальні засади економічного розвитку			
	<u>Лекції</u>			
	1. Предмет і метод політичної економії. 2		Контрольна робота (тестування)	
	2. Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці. 4			
	3. Економічні потреби та інтереси. 2			
	<u>Семінари</u>			
	1. Предмет і метод політичної економії. 2			
	2. Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці. 4			
	3. Економічні потреби та інтереси. 2			
	<u>Самостійна робота</u>			
	<i>Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях</i>			
	1. Предмет і метод політичної економії. 3			
	2. Економічні потреби та інтереси. 3			
	Підготовка до аудиторних занять 5			
Підготовка до модульного контролю 3				
Усього: 30				
2	Традиційні економічні системи.			
	<u>Лекції</u>			
	1. Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку. 2			
	2. Товарна форма організації суспільного виробництва. Товар і гроші. 2			
3. Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і 2				

заробітна плата.		
4. Витрати виробництва і прибуток.	2	
<u>Семінари</u>		
1. Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку.	2	
2. Товарна форма організації суспільного виробництва. Товар і гроші.	2	
3. Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і заробітна плата.	2	
4. Витрати виробництва і прибуток.	2	
<u>Самостійна робота</u>		
<i>Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях</i>		
1. Товарна форма організації суспільного виробництва. Товар і гроші.	3	
Підготовка до аудиторних занять	8	
Підготовка до модульного контролю	3	
Усього:	30	

	Загальні основи ринку та його суб'єкти.		
	<u>Лекції</u>		Екзамен
	1. Ринок, його суть і функції. Моделі ринку. Конкуренція і ціноутворення.	2	
	2. Домогосподарство в системі економічних відносин.	2	
	3. Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток.	2	
	4. Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента.	2	
	<u>Семінари</u>		
	1. Ринок, його суть і функції. Моделі ринку. Конкуренція і ціноутворення.	2	
3	2. Домогосподарство в системі економічних відносин.	2	
	3. Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток.	2	
	4. Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента.	2	
	<u>Самостійна робота</u>		
	<i>Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях</i>		
	1. Ринок, його суть і функції. Моделі ринку. Конкуренція і ціноутворення.	3	
	Підготовка до аудиторних занять	8	
	Підготовка та складання екзамену	3	
	Усього:	30	
	Суспільне відтворення та економічний розвиток.		
	<u>Лекції</u>		Екзамен
4	1. Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми.	2	

2. Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою.	2		
3. Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції. Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік.	2		
4. Суть і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин. Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток України.	2		
<u>Семінари</u>			
1. Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми.	2		
2. Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою.	2		
3. Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції. Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік.	2		
4. Суть і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин. Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток України.	2		
<u>Самостійна робота</u>			
<i>Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях</i>			
1. Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми.	3		
Підготовка до аудиторних занять	8		
Підготовка та складання екзамену	3		
	Усього:	30	

Зміст дисципліни
Лекційний курс

№№ з/п	Назва розділу/теми та її зміст	Тривалість (годин)
1	Предмет і метод політичної економії. Зародження і розвиток політичної економії. Основні напрямки, школи і течії в політичній економії. Розвиток економічної думки в Україні. Предмет політичної економії. Тлумачення предмета політичної економії різними школами. Економічна теорія і політична економія: проблеми взаємозв'язку. Закони, принципи і категорії політичної економії. Система економічних законів. Позитивна і нормативна політична економія. Методи економічних досліджень. Загальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції політичної економії.	2
2	Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці. Виробничі можливості суспільства і потреби. Виробництво і його основні фактори. Межа виробничих можливостей. Продукт виробництва. Обмеженість ресурсів. Необхідний і додатковий продукт.	4
3	Економічні потреби та інтереси. Економічні потреби суспільства, їх суть і класифікація. Безмежність потреб. Закон зростання потреб. Корисність продукту. Об'єктивна і суб'єктивна корисність продукту. Гранична корисність продукту. Економічний інтерес, його об'єкт, функція. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Єдність і суперечності в системі інтересів.	2
4	Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку. Економічна система: її сутність та структурні елементи. Продуктивні сили як матеріальна основа економічної системи. Суспільний поділ праці і структура продуктивних сил. Виробнича функція та її складові. Домогосподарства, підприємства і держава як суб'єкти економічної системи. Економічні відносини як суспільна форма і спосіб організації	2

	економічної системи. Структура економічних відносин і спосіб організації економічної системи. Структура економічних відносин. Соціально-економічні і техніко-економічні відносини. Економічний устрій: суть та роль у житті суспільства. Економічний устрій і форми господарювання. Методологічні аспекти механізму дії і використання економічних законів людьми. Типи і еволюція економічних систем. Формацийний і загальноцивілізаційний підходи до типізації суспільства.	
5	Товарна форма організації суспільного виробництва. Товар і гроші. Натуральна (традиційна) форма організації виробництва. Суть і риси натурального господарства та його історичні межі. Товарна форма організації суспільного виробництва. Причини виникнення товарного виробництва, його суть, ознаки і роль у розвитку суспільства. Суб`єкти і об`єкти товарних відносин. Товарна форма продукту. Товар та його властивості. Суперечності товару. Вартість і ціна: альтернативні теорії. Проста і розвинена форми товарного виробництва. Спільні риси та відмінності. Функціонування товарного господарства та його закони. Виникнення і розвиток грошових відносин. Суть грошей. Функції грошей. Альтернативні теорії грошей.	2
6	Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і заробітна плата. Первісне нагромадження капіталу. Особливості нагромадження капіталу в Україні. Перетворення грошей у капітал. Загальна формула руху капіталу. Капітал як економічна категорія. Альтернативні теорії капіталу. Капітал і праця. Трудові відносини: сутність і структура. Наймана праця. Вартість робочої сили: дискусійні аспекти. Винагорода за працю. Заробітна плата: сутність, форми системи. Теорія заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата. Продукт праці та заробітна плата. Мінімальна заробітна плата та її критерії.	2
7	Витрати виробництва і прибуток. Витрати виробництва як передумова виробництва. Суть витрат виробництва. Витрати виробництва як базис конкуренції. Види витрат виробництва.	2

	Витрати виробництва, вартість товару і його ціна. Альтернативні підходи. Прибуток як економічна категорія. Теорії прибутку. Норма прибутку і фактори, що на неї впливають.	
8	Ринок, його суть і функції. Моделі ринку. Конкуренція і ціноутворення. Інституціональні основи ринкової економіки. Ринкові відносини, їх суб'єкти і об'єкти. Визначення ринку: альтернативні теорії. Попит і пропозиція. Ринкова рівновага. Ринкова ціна: механізм формування і функції. Функції ринку. Умови формування і розвитку ринку. Особливості ринкових відносин в Україні. Конкуренція та її суть. Місце конкуренції в ринковій економіці. Функції та форми конкуренції. Конкуренція і монополія. Антимонопольне законодавство і практика. Конкуренція і моделі ринків. Принципи класифікації ринків. Ринок предметів споживання. Ринок засобів виробництва. Загальні проблеми формування цін на ресурси. Ринок капіталу та його складові. Ринок праці та розподіл трудових ресурсів.	2
9	Домогосподарство в системі економічних відносин. Домогосподарства як суб'єкт ринкових відносин. Сектор домогосподарств. Двоїста роль домогосподарств в економіці. Домогосподарства як постачальники ресурсів. Доходи домогосподарства. Витрати домогосподарства. Розподіл доходів на особисте споживання, податки і заощадження. Витрати на споживання. Місце домогосподарства в кругообігу продуктів, ресурсів і доходу.	2
10	Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток. Підприємство як суб'єкт ринкової економіки. Сектор ділових підприємств. Форми і види підприємств. Капітал підприємства. Масштаби підприємства. Концентрація та централізація капіталу. Кругооборот капіталу і його стадії. Функціональні форми капіталу. Оборот капіталу підприємства. Основний та оборотний капітал. Зношення основного капіталу. Амортизація. Суть підприємства і умови його існування. Види та функції підприємства. Валовий дохід, його суть та структура. Підприємницький	2

	доход. Загальні економіко-правові основи розвитку підприємництва в Україні. Значення прибутку в розвитку підприємництва. Роль підприємства і підприємництва в ринковій економіці.	
11	Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента. Позичковий капітал і процент. Банки, їх роль та функції. Центральні і комерційні банки. Інші фінансово-кредитні установи. Процент та його економічна природа. Межі коливання. Суть кредиту та його форми. Банківський прибуток. Капітал у сфері торгівлі. Витрати обігу. Роздрібна та оптова торгівля. Товарні біржі. Торговельний прибуток. Фондова біржа. Цінні папери. Роль ринкової інфраструктури в регулюванні економічних процесів. Аграрне виробництво - особлива сфера вкладання капіталу і праці. Відносини власності в сільському господарстві. Земельна рента та її форми: оренда землі, ціна землі. Форми господарювання в сільському господарстві та їх особливості в різних країнах. Фермерські господарства. Колективні і державні господарства. Особливості концентрації і централізації виробництва і капіталу в сільському господарстві. Рентні відносини і особливості валового і чистого доходу в сільському господарстві. Земельний податок. Ціна на сільськогосподарську продукцію. Необхідність і сутність цінового паритету. Державна підтримка сільського господарства.	2
12	Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми. Суспільний продукт і його форми. Методи обчислення суспільного продукту. Методологічні аспекти системи національних рахунків. Валовий внутрішній продукт, його суть і відтворювальна структура. Валовий національний продукт. Чистий національний продукт. Національний доход. Концепції національного доходу. Продуктивність суспільної праці та її роль у відтворювальному процесі. Суть і види економічного відтворення: просте і розширене. Кругообіг доходу, ресурсів і продукту у процесі відтворення.	2

	Відтворення всіх елементів економічної системи. Тіньовий сектор в економічному відтворенні. Масштаби і особливості тіньової економіки в Україні. Особливості відтворення в аграрній сфері економіки.	
13	Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою. Економічне зростання та економічний розвиток. Типи економічного зростання. Нагромадження. Норми нагромадження. Заощадження та інвестиції. Роль інвестицій в економічному зростанні. Особливості розвитку економіки в Україні. Зайнятість: суть і форми. Теорії зайнятості. Повна зайнятість, виробничий потенціал і ефективність виробництва. Зайнятість та відтворення сукупної робочої сили. Неповна зайнятість та рівень безробіття. Причини неповної зайнятості. Види і форми безробіття. Проблеми повної зайнятості в умовах ринкової економіки. Державне регулювання зайнятості та його методи. Фактори розширеного відтворення робочої сили. Роль держави у відтворенні робочої сили. Закон зростання кваліфікації та професійної підготовки робочої сили. Проблеми зайнятості та відтворення робочої сили в Україні.	2
14	Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції. Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік. Господарський механізм, його суть і елементи. Особливості господарського механізму ринкової економіки. Господарський механізм: система управління економікою. Економічна система монополістичного капіталізму. Концентрація і централізація виробництва та капіталу. Виникнення монополій та їх форми. Фінансово-монополістичний капітал і його суть. Фінансово-монополістичні групи. Фінансова олігархія. Сучасні проблеми фінансово-монополістичного капіталу. Державно-монополістична стадія еволюції капіталістичної економічної системи. Суть і ознаки змішаної економічної системи. Приватний, акціонерний і державний сектори економіки. Межі ринку. Державне регулювання економіки. Методи державного регулювання змішаної економіки. Розподіл державою національного доходу і ресурсів. Межі державного втручання в регулювання економічного відтворення.	2

Роль держави в регулюванні цін. Регулювання заробітної плати державою. Профспілки і ринок праці. Колективні договори між підприємцями і трудовими колективами.

Монополії і олігополії в умовах регульованого капіталізму.

Революція в управлінні і відносинах власності. Соціальне партнерство.

Соціально-економічний прогрес та історичні перспективи економічної системи змішаного капіталізму.

Зміст перехідної економіки: загальне і особливе. Об'єктивні чинники перехідного стану. Риси і типи перехідної економіки.

Локальні і глобальні перехідні процеси.

Особливості економічних відносин і різноманітність форм еволюції країн, що розвиваються.

Економічний устрій в умовах переходу до соціально-орієнтованої економічної системи. Формування інституційних і економічних умов переходу до нової системи господарювання.

Суперечності перехідної економіки.

Становлення різних форм власності. Роздержавлення і приватизація власності. Становлення і розвиток підприємництва.

Змішана економіка і соціально-економічні перетворення у постсоціалістичних країнах. Структура змішаної економіки.

Формування сучасних ринкових відносин і ринкової інфраструктури. Становлення державного і ринкового механізмів регулювання економіки і зайнятості.

Особливості ринкової трансформації економіки України.

Державне регулювання суспільного відтворення та його форми.

Планування і програмування. Фінансова система і фінансова політика в державі. Необхідність і сутність фінансів. Державні фінанси.

Фіскальна політика. Способи збалансування державного бюджету. Фіскальні методи регулювання виробництва.

Механізм грошово-кредитного регулювання. Вплив грошово-кредитної політики на рівень суспільного виробництва.

Удосконалення механізму господарювання в Україні.

Держава як суб'єкт економічних відносин. Державний сектор в економіці. Держава як товаровиробник. Підприємництво в державному секторі. Суспільні блага і послуги.

Економічні функції держави. Захист конкуренції та антимонопольна політика. Перерозподіл ресурсів. Забезпечення правової бази.

Розподіл ресурсів і суспільні блага.

Роль держави в кругообігу продукту, ресурсів і доходу.

15 **Суть і структура світового господарства. Форми**

2

міжнародних економічних відносин. Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток України.

Світове господарство: його суть та структура. Розвинуті країни ринкової економіки. Країни, що розвиваються. Країни з перехідною економікою.

Міжнародний поділ праці і спеціалізації. Міжнародні економічні відносини.

Інтернаціоналізація господарських відносин і продуктивних сил. Транснаціональні корпорації та їх роль.

Міжнародна економічна інтеграція. Головні інтеграційні угруповання світу. Європейське економічне співтовариство і його місце в світовій економіці.

Світогосподарські зв'язки та їх форми.

Міжнародна торгівля та її економічні основи. Міжнародні товарні ринки. Протекціонізм і вільна торгівля. Митні та немитні засоби регулювання зовнішньої торгівлі.

Сутність і форми міжнародного руху капіталів, його масштаби, динаміка та географія. Прямі та портфельні інвестиції.

Міжнародні кредити.

Міжнародні валютно-фінансові відносини. Міжнародна валютна система, валютні ринки і валютний курс.

Конвертованість валюти. Платіжний баланс та його регулювання.

Міжнародні валютно-фінансові організації. Міжнародна міграція робочої сили. Інші форми міжнародних економічних відносин.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Причини виникнення та суть глобальних проблем. Економічне зростання та глобальні проблеми. Основні глобальні проблеми сучасності. Класифікація глобальних проблем.

Роззброєння та його роль у вирішенні глобальних проблем.

Екологічна криза та форми її прояву. Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Проблеми економічної відсталості окремих країн.

Міжнародне співробітництво в розв'язанні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

Семінарські заняття

№№ з/п	Тема заняття та її зміст	Тривалість (годин)
1	Предмет і метод політичної економії.	2

	1.Зародження і розвиток політичної економії. 2.Предмет політичної економії. 3.Закони, принципи і категорії політичної економії. 4.Функції та методи політичної економії.	
2	Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці. 1.Виробничі можливості суспільства і потреби. 2.Виробництво і його основні фактори. 3.Необхідний і додатковий продукт.	4
3	Економічні потреби та інтереси. 1.Економічні потреби суспільства, їх суть і класифікація. 2.Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку.	2
4	Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку. 1.Економічна система: її сутність та структурні елементи. 2.Домогосподарства, підприємства і держава як суб'єкти економічної системи. 3.Типи і еволюція економічних систем.	2
5	Товарна форма організації суспільного виробництва. Товар і гроші. 1.Натуральна (традиційна) форма організації виробництва. 2.Товарна форма організації суспільного виробництва. 2.Виникнення і розвиток грошових відносин. Суть грошей.	2
6	Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і заробітна плата. 1.Капітал як економічна категорія. 2.Капітал і праця.	2
7	Витрати виробництва і прибуток. 1.Суть та види витрат виробництва. 2.Прибуток як економічна категорія.	2
8	Ринок, його суть і функції. Моделі ринку. Конкуренція і ціноутворення. 1. Ринкові відносини, їх суб'єкти і об'єкти. 2. Функції та форми конкуренції. 3. Класифікація ринків.	2

9	Домогосподарство в системі економічних відносин. 1. Домогосподарства як суб`єкт ринкових відносин. 2. Доходи та витрати домогосподарств.	2
10	Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток. 1.Форми і види підприємств. 2.Кругооборот капіталу і його стадії. Функціональні форми капіталу. 3. Умови існування підприємництва.	2
11	Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента. 1.Позичковий капітал. 2.Капітал у сфері торгівлі. 3. Капітал в аграрній сфері.	2
12	Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми. 1.Валовий внутрішній продукт, його суть і відтворювальна структура. 2.Суть і види економічного відтворення: просте і розширене.	2
13	Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою. 1. Економічне зростання та економічний розвиток. 2. Зайнятість та відтворення сукупної робочої сили.	2
14	Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції. Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік. 1. Господарський механізм: система управління економікою. Державне регулювання суспільного відтворення та його форми. 2.Держава як суб`єкт економічних відносин. 3.Економічна система монополістичного капіталізму. 4.Зміст перехідної економіки.	2
15	Суть і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин. Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток України.	2

1. Міжнародний поділ праці і спеціалізації. Міжнародні економічні відносини. 2. Міжнародні валютно-фінансові відносини 3. Основні глобальні проблеми сучасності.	

Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях

№№ з/п	Назва теми та її зміст	Тривалість (годин)
1	Предмет і метод політичної економії. Політична економія і обґрунтування економічної політики. Місце політичної економії в системі економічних наук.	3
2	Економічні потреби та інтереси. Виробництво та проблеми задоволення зростаючих потреб суспільства.	3
3	Товарна форма організації суспільного виробництва. Товар і гроші. Грошовий обіг та його закони. Визначення грошової маси, необхідної для обслуговування обігу. Сталість грошового обігу. Грошові реформи, гроші, ціна та інфляція. Еволюція грошей. Сучасна грошова система.	3
4	Ринок, його суть і функції. Моделі ринку. Конкуренція і ціноутворення. Ринок нерухомості та його особливості. Проблеми формування ринків праці, землі та капіталу в Україні. Легальний і нелегальний ринки. Поняття та основні риси інфраструктури ринку.	3
5	Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми. Національне багатство і його структура. Природне багатство. Проблеми розширеного відтворення багатства і шляхи розв'язання екологічних проблем.	3

Рекомендована література

Основна література

1. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.
2. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2005. – 784 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д.Базилевича. – К.: Знання, 2006. – 613 с.
4. Мочерний С.В. Політична економія: Навч. посібник. - К.: Знання-Прес, 2002. - 687 с.
5. Основи економічної теорії /За ред. С.В. Мочерного. - К.: Вид. центр „Академія”, 2001.-472 с.
6. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: Підручник /Відп. ред. Г.Н. Климко. -К.: Знання-Прес, 2002. - 615 с.
7. Економіка: Учебник /Под ред. проф. А.С. Булатова. - М.: Юрист, 2002. - 896 с.

Додаткова література

1. Бажан Ю.Н. Экономика базирующаяся на знаниях: теория й государственная политика //Экономика и прогнозирование. - 2003. - № 3.
2. Базилевич В. Д. Интеллектуальна власність: Підручник. — К.: Знання, 2006. — 431 с
3. Бондаренко А. Какие современные мировые валюты можно считать мировыми? //МЭиМО. - 2003. - № 9.
4. Бузгалин А., Колганов А. „Капитал” в XXI веке: pro et contra // Вопросы экономики. — 2007. — №9.
5. Мусина Л.А. Основные положения перехода к экономике знаний: перспективы для Украины //Экономика и прогнозирование. - 2003. - № 3.
6. Радзівський О. Сильна гривня - міцна незалежна держава //Економіка України. - 2003.-№10.
7. Скоров Г. Капитализму XXI века предстоит решать труднейшие задачи //МЭиМО. - 2003. - № 2.
8. Тарасевич В. Постнеклассический вызов фундаментальной экономической науке// Вопросы экономики. — 2004. — № 4.
9. Тимошенко Ю. Аналітична оцінка перебудови відносин власності в Україні //Економіка України. - 2003. - № 8.

10. Тимошенко Ю. Перспективи трансформації власності в Україні //Економіка України. -2003.-№10.

11. Чухно А. А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика значення для України. — К.: Логос, 2003. — С. 316.

Укладачі:

д.е.н., проф.

В.В. Білоцерківець

Завідувач кафедри політичної економії:

д.е.н., проф.

В.М.Тарасевич

Програму затверджено на засіданні НМК за напрямом 6.051 - "Економіка"

протокол № _____ від \ " _____ \ " _____ року

Голова НМК за напрямом:

к.е.н., доц.

Л.М.Бандоріна

Програму затверджено на засіданні НМК за напрямом 6.071 - " Облік і оподаткування "

Голова НМК за напрямом:

к.т.н., доц.

В.Д.Зелікман

Програму затверджено на засіданні НМК за напрямом 6.072 - "Фінанси, банківська справа та страхування "

Голова НМК за напрямом:

к.е.н., доц.

І.Г.Сокиринська

Програму затверджено на засіданні НМК за напрямом 6.076 - "Підприємництво, торгівля та біржова діяльність"

Голова НМК за напрямом:

д.е.н., проф.

С.Б.Довбня

Узгоджено:

Начальник навчального відділу:

В.В.Туріщев

2. ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ РОБІТ з дисципліни “Політична економія”

1. Зародження і розвиток політичної економії: основні напрямки, школи в політичній економії.
2. Розвиток економічної думки в Україні.
3. Предмет політичної економії: економічні відносини, категорії і закони.
4. Методи економічних досліджень та їх використання.
5. Політична економія і економічна політика.
6. Виробництво і його основні фактори.
7. Економічні потреби суспільства, їх суть і класифікація. Закон зростання потреб.
8. Економічні ресурси, їх обмеженість, основні економічні проблеми та вибір суспільства в економіці.
9. Економічні інтереси. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Єдність і суперечність в системі інтересів.
10. Продуктивні сили і економічні відносини, їх взаємозв'язок та розвиток.
11. Економічний устрій. Типи еволюції економічних систем.
12. Власність як економічна категорія. Історичні типи, види і форми власності.
13. Власність на засоби виробництва та засоби поєднання факторів виробництва.
14. Тенденції розвитку відносин власності в Україні. Перетворення відносин державної власності через приватизацію і роздержавлення, їх плюси і мінуси.
15. Натуральна форма організації виробництва, її суть, основні риси та історична обмеженість.
16. Товарна форма організації суспільного виробництва: причини виникнення, її суть і роль у розвитку суспільства.
17. Товар та його властивості.
18. Закони функціонування товарного виробництва.
19. Виникнення і суть грошей, їх функції.
20. Грошовий обіг та його закони. Сталість грошового обігу.
21. Еволюція грошей. Сучасна грошова система.
22. Витрати виробництва, їх суть та види.

23. Витрати виробництва, вартість товару і його ціна,
24. Прибуток як економічна категорія. Норма прибутку та фактори, що на неї впливають.
25. Ринок, ринкові відносини, їх суб'єкти та об'єкти.
26. Функції ринку. Умови формування і розвитку ринку. Особливості ринкових відносин в Україні у сучасний період.
27. Попит і пропозиція. Ринкова рівновага та ринкова ціна.
28. Конкуренція, її суть, функції та форма.
29. Принципи класифікації ринків та види ринків.
30. Поняття та основні характеристики інфраструктури ринку.
31. Позичковий капітал і процент, його економічна природа та межі коливання.
32. Банки, їх роль та функції. Види банків та інших фінансово-кредитних установ.
33. Суть кредиту та його основні форми. Банківський прибуток.
34. Капітал в сфері торгівлі. Витрати обігу. Торгівельний прибуток.
35. Домогосподарство як об'єкт ринкових відносин і постачальники ресурсів.
36. Доходи домогосподарств, їх розподіл на особисте споживання, податки і заощадження.
37. Місце домогосподарства в кругообігу продуктів, ресурсів і доходу.
38. Підприємство як суб'єкт ринкової економіки. Суть підприємства, його функції, форми і види.
39. Капітал підприємства. Кругообіг капіталу і його стадії. Функціональні форми капіталу, його функції.
40. Оборот капіталу. Основний та оборотний капітал. Зношення основного капіталу. Амортизація.
41. Підприємницький дохід та його роль в розвитку підприємства.
42. Загальні економіко-правові основи розвитку підприємства в Україні.
43. Перетворення грошей у капітал. Загальна формула руху капіталу. Капітал як економічна категорія.
44. Капітал і наймана праця. Трудові відносини. Вартість робочої сили.
45. Заробітна плата, її сутність, основні форми та системи.
46. Номінальна та реальна заробітна плата. Мінімальна заробітна плата та критерії її встановлення.
47. Аграрне виробництво. Відносини власності в сільському господарстві. Земельна рента та її форми; оренда землі, ціна землі.

48. Форми господарювання в сільському господарстві: фермерські, колективні та державні господарства.
49. Ціна на сільськогосподарську продукцію. Необхідність і сутність цінового паритету. Державна підтримка сільського господарства.
50. Необхідність втручання держави в економічні процеси. Держава як суб'єкт економічних відносин і державний сектор в економіці.
51. Економічні функції держави, їх необхідність і сутність.
52. Роль держави в кругообігу продуктів, ресурсів і доходів.
53. Суспільний продукт і його форми. ВВП, його суть і структура. Чистий національний продукт (ЧНП) і національний доход (НД).
54. Суть і види економічного відтворення: просте і розширене. Відтворення всіх елементів економічної системи. Нагромадження капіталу. Особливості нагромадження капіталу в Україні.
55. Національне багатство і його структура. Природне багатство. Відтворення і шляхи розв'язання екологічних проблем.
56. Суть розподілу національного доходу. Суб'єктивні основи формування доходів населення.
57. Диференціація доходів населення. Межі бідності. Проблема бідних і багатих в Україні.
58. Необхідність перерозподілу національного доходу і доходів населення. Податки і соціальні виплати.
59. Необхідність державного регулювання розподілу доходів. Прожитковий мінімум і соціальний захист населення.
60. Економічне зростання, його типи. Нагромадження та його норма. Заощадження та інвестиції, їх роль в економічному зростанні.
61. Економічне зростання і економічні цикли. Економічні кризи, причини їх виникнення.
62. Антикризова політика держави. Особливості розвитку економіки в Україні.
63. Зайнятість, її суть та форми.
64. Повна та неповна зайнятість та рівень безробіття. Причини, види і форми безробіття. Державне регулювання зайнятості, його методи.
65. Проблеми зайнятості та відтворення робочої сили в Україні.
66. Господарський механізм, його суть і елементи. Особливості господарського механізму ринкової економіки.

67. Фінансова система. Необхідність і сутність фінансів. Державні фінанси. Державний бюджет, його дефіцит і державний борг.
68. Фіскальна політика. Способи збалансування державного бюджету.
69. Фіскальні методи регулювання виробництва. Удосконалення механізму господарювання в Україні.
70. Економічна система капіталізму вільної конкуренції, її суть і основні ознаки.
71. Економічна система монополістичного капіталізму. Концентрація і централізація капіталу та виробництва. Виникнення монополії та її форми.
72. Фінансово-монополістичний капітал, його суть. Фінансово-монополістичні групи. Фінансова олігархія.
73. Державно-монополістична стадія розвитку капіталістичної економічної системи.
74. Суть і ознаки змішаної економічної системи. Приватний, акціонерний і державний сектори економіки.
75. Межі ринку. Державне регулювання економіки, його методи і межі.
76. Соціально-економічний прогрес і історичні перспективи економічної системи змішаного капіталізму.
77. Теорія і практика економічної системи соціалізму. Соціалізм і адміністративно-командна економіка.
78. Механізм функціонування соціалістичної адміністративно-командної економіки: а) директивне планування і централізоване управління; б) державна власність та її межі; товарно-грошові відносини; в) планове ціноутворення; г) формування доходів населення; д) суспільні форми споживання.
79. Зміст перехідної економіки: об'єктивні чинники, риси і типи. Локальні і глобальні перехідні процеси,
80. Особливості економічних відносин і різноманітність форм еволюції країн, що розвиваються.
81. Економічний устрій в умовах переходу до соціально орієнтованої економічної системи. Формування інституційних і економічних умов переходу до нової системи господарювання.
82. Особливості ринкової трансформації економіки України.
83. Світове господарство: його суть та структура.
84. Міжнародна економічна інтеграція. Розвиток основних інтеграційних

економічних блоків.

85. Міжнародна торгівля, основні форми, напрямки та засоби її регулювання.

86. Міжнародний рух капіталів: його сутність, форми, масштаби, динаміка та географія.

87. Міжнародна міграція робочої сили.

88. Міжнародна валютна система, валютні ринки і валютний курс. Конвертованість валюти. Міжнародні валютно-фінансові організації.

89. Причини виникнення та суть глобальних проблем. Основні глобальні проблеми сучасності та їх класифікація.

90. Міжнародне співробітництво у розв'язанні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

3. ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ»

1. Вартість і споживна вартість робочої сили як специфічного товару.
2. Взаємозв'язок політекономії як науки і економічної політики.
3. Вибір в економіці.
4. Виробництво абсолютної, відносної і надмірної додаткової вартості.
5. Виробничі фонди підприємства. Їх розподіл на основний і оборотний капітал.
6. Економічна суть підприємства. Його види і цілі діяльності.
7. Економічний закон вартості і його основні функції.
8. Закон грошового обігу. Поняття інфляції.
9. Зародження і основні етапи розвитку політичної економії як науки.
10. Межа виробничих можливостей суспільства, її графічне зображення.
11. Методи дослідження, що використовуються політичною економією.
12. Національний дохід, його виробництво і чинники, що впливають на його величину.
13. Необхідність і суть відтворення. Види відтворення.
14. Необхідність перетворення державної власності через роздержавлення і приватизацію, їх плюси і мінуси.
15. Основні причини, що породжують економічні цикли.
16. Основні умови реалізації ССП при простому відтворенні.
17. Основні умови реалізації ССП при розширеному відтворенні.
18. Основні фази економічного циклу і їх характеристика.
19. Основні функції політичної економії.
20. Паперові і сучасні електронні гроші, їх переваги і недоліки.
21. Первинний розподіл, перерозподіл і використання національного доходу.
22. Перетворення грошей в капітал. Загальна формула капіталу і її суперечність.

23. Подвійний характер праці, втіленої в товарі.
24. Позитивна і негативна роль ринку.
25. Поняття відтворення. Види відтворення. Взаємозв'язок і взаємозалежність фаз виробництва, розподілу, обміну і споживання.
26. Поняття власності як економічної, юридичної і історичної категорії.
27. Постійний і змінний капітал. Норма і маса додаткової вартості.
28. Предмет політичної економії як теоретичної фундаментальної науки.
29. Просте і сучасне товарне виробництво, їх єдність і відмінності.
30. Процес створення вартості і додаткової вартості. Необхідний і додатковий робочий час.
31. Ринок, причини його виникнення, умови розвитку і його функції.
32. Розвиток форм вартості і виникнення грошей.
33. Система економічних потреб і безмежність їх розвитку.
34. Структура і інфраструктура ринку.
35. Сукупний суспільний продукт (ССП), його натурально-речовинна і вартісна форми.
36. Суспільне виробництво і його основні чинники. Їх взаємозв'язок і взаємовплив.
37. Суть грошей і їх функції.
38. Суть економічних категорій і економічних законів.
39. Суть і загальні риси товарного виробництва.
40. Суть і основні риси натурального господарства.
41. Суть капіталу. Альтернативні концепції визначення капіталу.
42. Теорія економічних циклів.
43. Товар і його властивості.
44. Умови перетворення робочої сили в товар.
45. Фізичний і моральний знос основного капіталу.
46. Характеристика основних форм і видів власності.
47. Чинники, що впливають на зміну вартості робочої сили як товару.

4. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ»

Тема 1. Предмет і метод політичної економії

ПЛАН

1. Зародження і розвиток політичної економії. Основні напрямки, школи і течії в політичній економії.
2. Предмет політичної економії.
3. Методи економічних досліджень та їх використання.
4. Функції політичної економії.

Література

1. Аникин А. В. Юность науки: жизнь и идеи мыслителей-экономистов до Маркса. - М.: Политиздат, 1985.-367с.
2. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 15 – 30.
3. Леонтьев В. Экономическое эссе. - М. Политиздат, 1991.-С.71-84, 99-112.
4. Макконнелл К., Брю С. Экономикс: принципы, проблемы и политика. - К.: Хагар-Демос, 1993.-С.8-28.
5. Политическая экономия/ Под ред. В. А. Медведева. -М.: Политиздат, 1988. - С. 59-63.
6. Политическая экономия/ Под ред. В.В. Радаева.-М.:изд-во МГУ, 1992. - С. 34-55.
7. Экономика: Учебник. 3-е изд., перераб. и доп./ Под ред. проф. А.С. Булатова. - М.:Бек, 1999. - С. 27-34.
8. Экономическая теория. Конспект лекций/ Под ред. В.Н. Тарасевича. - Ч.1.-Днепропетровск: ГМетАУ, 1996. -С.7-22.

Тема 2.Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці.

ПЛАН

1. Виробничі можливості суспільства і потреби.
2. Виробництво і його основні фактори.
3. Продукт виробництва. Необхідний і додатковий продукт

Література

1. . Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 33 – 43.
2. Макконнелл К., Брю С. Экономикс: принципы, проблемы и политика. - К.: Хагар-Демос, 1993.- С. 36-43.
3. Основы рыночной экономики / Под ред. В.Д. Камаева, Б.И. Домненко. - М.: Информрекламиздат. 1991.- Кн.1- С.62-65, 70-72.

Тема 3. Економічні потреби та інтереси.

ПЛАН

1. Економічні потреби суспільства, їх суть і класифікація.
2. Корисність продукту.
3. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку, єдність і суперечності в системі інтересів.
4. Виробництво та проблеми задоволення зростаючих потреб суспільства.

Література

1. . Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 44 –47.
2. Макконнелл К., Брю С. Экономикс: принципы, проблемы и политика. - К.: Хагар-Демос, 1993.- С. 36-43.
3. Политическая экономия / Под ред. В.А. Медведева.- М: Политиздат, 1988.- С. 38-58, 84-93.
4. Эклунд К. Эффективная экономика - шведская модель.- М.: Экономика, 1991. - С. 29-38.
5. Экономика. Учебник. 3-е изд., перераб. и доп. / Под ред. проф. А.С.Булатова. - М.: Бек, 1999. - С. 52-59.
6. Экономическая теория. Конспект лекций/ Под ред. В.Н. Тарасевича. - Днепропетровск: ГМетАУ, 1996. - Ч. 1. - С. 23-34.

Тема 4. Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку.

ПЛАН

1. Економічна система: її сутність та структурні елементи. Продуктивні сили як матеріальна основа економічної системи.
2. Суспільний поділ праці і структура продуктивних сил.
3. Економічні відносини як суспільна форма і спосіб організації економічної системи.
4. Економічний устрій: суть та роль у житті суспільства.

Література

1. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 53 – 58.
2. Макконнелл К., Брю С. Экономикс: принципы, проблемы и политика.- К.: Хагар-Демос, 1993.-С.47-54.
3. Основи економічної теорії: політекономічний аспект/ За ред. Г.Н. Климка, В.П. Нестеренка.- К.: Вища школа, 1994.- С. 34-38.
4. Политическая экономия/ Под ред. В.А. Медведева. - М.: Политиздат, 1990.- С. 40-42, 51-59, 94-99.
5. Экономика. Учебник. 3-е изд. перераб. и доп./ Под ред. проф. А.С. Булатова. - М.: Бек, 1999.- С. 15-30.
6. Экономическая теория. Конспект лекций/ Под ред. В.Н. Тарасевича. - Днепропетровск: ГМетАУ, 1996.-Ч.1.- С. 23-34.

Тема 5. Товарна форма організації суспільного виробництва.

Товар і гроші.

ПЛАН

- 1.Натуральна (традиційна) форма організації виробництва.
- 2.Товарна форма організації суспільного виробництва.
- 3.Товар та його властивості.
4. Виникнення і розвиток грошових відносин, суть грошей.

Література

1. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 69 – 77.
2. Маркс К., Энгельс Ф.-Соч.-2-е изд. - Т.23.-С.43- 93.
3. Основи економічної теорії: політекономічний аспект /За ред. Г.Н. Климка, В. П. Нестеренка.- К.: Вища школа, 1994.- С. 129-132.

4. Политическая экономия/ Под ред. В.А. Медведева. - М.: Политиздат, 1990. - С. 138-146.

5. Політична економія / За ред. С.В.Мочерного. - Львів: Світ, 1990. - С. 124-137, 141-144.

6.Экономическая теория. Конспект лекций/ Под ред. В.Н. Тарасевича. - Ч.1.-Днепропетровск: ГМетАУ, 1996. - С.51-58.

7. Гриценко А. Деньги: возникновение, сущность, функции и агрегаты// Экономика Украины. - 1999. - №2. - С.62-71.

Тема 6. Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і заробітна плата.

ПЛАН

- 1.Первісне нагромадження капіталу та особливості нагромадження капіталу в Україні.
2. Перетворення грошей у капітал. Капітал як економічна категорія.
- 3.Капітал і праця.
4. Заробітна плата: сутність, форми системи.

Література

1. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 88 – 105.
2. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. - 2-е изд. - Т .23. - С. 605-622, 624-662.
3. Основи економічної теорії/ За ред. С.В. Мочерного. - Тернопіль: Тарнекс, 1993. - С. 243-251, 292-320.
4. Основи економічної теорії: політекономічний аспект/ За ред. Г.Н. Климка, В.П. Нестеренка. -К.: Вища школа, 1994. - С.204-220.
5. Политическая экономия / Под ред. В.В. Радаева. - М.:Изд. МГУ, 1992. - С. 149-159, 169-171.

Тема 7. Витрати виробництва і прибуток

ПЛАН

1. Витрати виробництва як передумова виробництва.
- 2.Витрати виробництва, вартість товару і його ціна.
- 3.Прибуток як економічна категорія.

Література

1. Макконнелл К., Брю С. Экономикс: принципы, проблемы и политика.- К.: Хагар-Демос, 1993. - С. 430-448.
2. Маркс К. Капитал.- Т.2 - М.: Изд-во полит. лит-ры, 1953.- С. 126- 149.
3. Маркс К. Капитал.- Т.3.- Ч.1.- М.: Изд-во полит. лит-ры, 1989.- С.29-79, 154-188.
4. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / За ред. Г.Н. Климка, В.П. Нестеренка.- К.: Вища школа, 1994.- С. 230-240.
5. Пезенти А. Очерки политической экономии капитализма. - Т.1.- М.: Прогресс, 1976.- С. 200-225, 280-290.
6. Політична економія / За ред. С.В. Мочерного.- Львів: Світ, 1990.- С. 271-272.
7. Хайек Ф. Конкуренция как процедура открытия // МЭ и МО.- 1989. - №12.
8. Экономика. Учебник, 3-е издан., перераб. и доп. / Под ред. проф. А.С. Булатова.- М.: Юристъ, 2002. - С. 212-224.

Тема 8. Ринок, його суть і функції. Моделі ринку. Конкуренція і ціноутворення.

ПЛАН

- 1.Ринкові відносини, їх суб'єкти і об'єкти.
- 2.Попит і пропозиція, ринкова рівновага.
- 3.Конкуренція та її суть.
4. Принципи класифікації ринків.

Література

1. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 77 – 87.
- 2.Макконнелл К., Брю С. Экономикс: принципы, проблемы и политика. - К.: Хагар-Демос, 1993. - С. 81-94.
3. Маршалл А. Принципы политической экономии. - Т.2. - М.: Прогресс, 1983.-С. 195-203.
4. Пезенти А. Очерки политической экономии капитализма. - Т.1. - М.: Прогресс, 1976. - С. 103-123.

5. Политическая экономия/ Под ред. В.А. Медведева. - М.: Политиздат, 1990.- С. 510-526.

6. Экономика. Учебник, 3-е издан., перераб. и доп. / Под ред. проф. А.С. Булатова.- М.: Юристъ, 2002. - С. 93-104.

Тема 9. Домогосподарство в системі економічних відносин.

ПЛАН

1. Домогосподарства як суб'єкт ринкових відносин.
2. Доходи та витрати домогосподарства.
3. Місце домогосподарства в кругообігу продуктів, ресурсів і доходу.

Література

1. Близнюк В. В. Людський капітал як фактор економічного розвитку (еволюція методологічних підходів та сучасність) // Економіка і прогнозування. – 2005. – №2. – С. 64–78.

2. Макконнелл К., Брю С. Экономикс: принципы, проблемы и политика.- К.: Хагар-Демос, 1993. - С. 88-92, 477-478.

3. Ревенко А. Ф. Оплата труда в структуре производства // Экономическая теория. – 2007. – №2. – С. 70–80.

4. Экономика. Учебник, 3-е издан., перераб. и доп. / Под ред. проф. А.С. Булатова.- М.: Юристъ, 2002. - С. 312-318.

Тема 10. Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток.

ПЛАН

1. Підприємство як суб'єкт ринкової економіки.
2. Кругооборот капіталу, його стадії, функціональні форми капіталу.
3. Суть підприємства і умови його існування.
4. Валовий дохід, його суть та структура.
5. Роль підприємства і підприємництва в ринковій економіці

Література

1. Економічна теорія: Політекономія: Підручник /За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання–Прес, 2003. – С. 206 – 216.

2. Башнянин Г. І., Лазур П. Ю., Медведєв В. С. Політична економія. Підручник. – К.: Ельга, Ніка–Центр, – 2002. – С. 242 – 248, 250.

3. Антипина О. Н. Нужна ли "новой экономике" новая теория стоимости и цены? // В сб. Неэкономика: очерки теории и методологии /Под ред. проф. А. В. Бузгалина. – М.: МГУ, ТЕИС, 2003.– С. 67 – 73.

4. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / За ред. Г.Н. Климка, В.П. Нестеренка.-К.: Вища школа, 1994.-С.227-230.

5. Политическая экономия / Под ред. В.В. Радаева.- М.: Изд-во МГУ, 1992. - С.128-139, 190-196.

6. Экономика. Учебник. 3-е издан., перераб. и доп./ Под ред. проф. А.С. Булатова.-М: Бек, 1999.- С. 257-258, 274-284.

Тема 12. Суспільне відтворення.

Суспільний продукт і його основні форми.

ПЛАН

1. Суспільний продукт, його форми і методи обчислення
2. Суть і види економічного відтворення: просте і розширене.
3. Тіньовий сектор в економічному відтворенні.
4. Національне багатство і його структура.

Література

1. Дорогунцов С.І., Гош О.П. Політична економія: науковий курс. – К.: Оріони, 2004. – С.232 – 247, 436 – 490.

2. Корняков В. О непрерывности и показателях воспроизводства // Экономист. – 2007. – № 6. – С.50 – 58.

3. Макконнелл К., Брю С. Экономикс: принципы, проблемы и политика. - К.: Хагар-Демос, 1993. - С. 132-153.

4. Маркс К. Капитал. - Т.2. - М.: Гос. изд-во полит. лит-ры, 1953.- С.392-434,493-523.

5. Леонтьев В.В. Экономическое эссе. - М.: Политиздат, 1991.- С.230-241,290-294.

6. Политическая экономия / Под ред. В.В. Радаева. — М.:Изд. МГУ, 1992.- С. 17-23.

7. Экономическая теория / Под ред. В.Н. Тарасевича. - Ч.1.- Днепропетровск: ГМетАУ, 1996.-С.23-34.

Тема 13. Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою.

ПЛАН

1. Економічне зростання та економічний розвиток.
2. Зайнятість: суть і форми.
3. Проблеми повної зайнятості в умовах ринкової економіки.
4. Фактори розширеного відтворення робочої сили та роль держави у відтворенні робочої сили.

Література

1. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 450 – 463.
2. Экономика. Учебник /Под ред. проф. А.С.Булатова. -М.:Бек, 1999. – С. 564-565.
3. Макконнелл К., Брю С. Экономикс: принципы, проблемы и политика. - К.: Хагар-Демос, 1993. - С. 157-163, 338-341.
4. Основи економічної теорії: політекономічний аспект/ За ред. Г.Н. Климка, В. П. Нестеренка. - К.: Вища школа, 1994. - С.314-326.
5. Яковлев Р. А. О госгарантиях по оплате труда в условиях законообеспечения ведущей роли „локальных нормативных актов” в регулировании заработной платы // Российский экономический журнал. – 2007. – №4. – С. 24–37.

Тема 14. Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції.

ПЛАН

1. Господарський механізм, його суть і елементи.
2. Фінансова система і фінансова політика в державі. Державні фінанси.
3. Механізм грошово-кредитного регулювання.
4. Державний сектор в економіці.

Література

1. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 420 – 439.

2. Экономика. Учебник / Под ред. проф. А.С. Булатова. - М : Юристъ, 2002.- С. 447-497.

3. Макконнелл К., Брю С. Экономикс: принципы, проблемы и политика. - К.: Хагар- Демос, 1993.- С. 242-261.

Тема 15. Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік.

ПЛАН

1. Економічна система монополістичного капіталізму.
2. Державно-монополістична стадія еволюції капіталістичної економічної системи.
3. Суть і ознаки змішаної економічної системи.
3. Монополії і олігополії в умовах регульованого капіталізму.
4. Зміст перехідної економіки: загальне і особливе.

Література

1. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 105 – 116.

2. Капіталізм на исходе столетия / Науч. ред. А.Н. Яковлева.- М.: Политиздат, 1987.-С.135-159.

3. Макконнелл К., Брю С. Экономикс: принципы, проблемы и политика.- К.: Хагар-Демос, 1993.-С. 117-130.

4. Мочерний С. В. Політична економія: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002. — С. 596-620.

5. Основи економічної теорії: політекономічний аспект/ За ред. Г.Н.Климка, В.П. Нестеренка.-К.: Вища школа, 1994.- С. 450-469.

6. Экономика переходного периода / Под ред. В.В. Радаева и А.В. Бузгалина.- М.: изд-во МГУ, 1995.

7. Экономика: Учебник / Под ред. проф. А.С. Булатова.- М: Бек, 1999.- С.551-567.

8. Эрхард Л. Благосостояние для всех. - М.: Начала-Пресс, 1991.- 335с.

Тема 16. Суть і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин.

ПЛАН

1. Світове господарство: його суть та структура.
2. Міжнародна економічна інтеграція.
3. Міжнародна торгівля та її економічні основи.
4. Міжнародні валютно-фінансові організації.

Література

1. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 495 – 535.
2. Концепция становления многополярного мира на началах диалога и партнерства цивилизаций /проф., д.э.н. Яковец Ю. В. – М.: МФК, 2001.
3. Курс экономической теории / Под общей ред. проф.. М.Н.Чепурина, проф. Е.А.Киселевой. - М.: МГИМО, 1996.- С. 357-370.
4. Лебедева В. К. Выйти из круга традиций: экономическое эссе грядущей эпохи. – Харьков: Бизнес-Информ, 2001. – С. 45-75.
5. Линдерт П. Экономика мирохозяйственных связей. – М.: Республика, 1992. – С. 85-138.
6. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / За ред. Г.Н.Климка, В.П. Нестеренка.-К.: Вища школа, 1994.- С. 475-527.
7. Политическая экономия / Под ред. В.А. Медведева. - М.: Политиздат, 1990. - С.670-693.
8. Политическая экономия /Под ред. В.В. Радаева. - М.:Изд. МГУ, 1992.- С.356-391.
9. Экономика. Учебник/ Под ред. проф. А.С. Булатова. - М.: Бек, 1999.- С. 613-670.

5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ»

Тестові завдання

за темами №1 “Предмет і метод політичної економії”, №2

“Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці”, №3 “Економічні потреби та інтереси”.

1. Коли виникла політична економія як самостійна наука:

- а) IV - V ст.;
- б) X – XI ст.;
- в) XV – XVII ст.;
- г) XVII –XVIII ст.;
- д) VII – VIII ст.

2. Хто є основоположником соціально-інституційного напрямку в економічній теорії:

- а) Ф. Кене;
- б) Т. Веблен;
- в) А. Маршалл;
- г) Д. Кейнс;
- д) К. Маркс.

3. Як називається головний економічний твір А. Сміта:

- а) "Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей";
- б) "Принципи економічної науки";
- в) "Теорія економічного розвитку";
- г) "Дослідження про природу і причини багатства народів";
- д) "Трактат політичної економії".

4. У перекладі із старогрецької термін "економія" означає:

- а) OIKOS- дім, NOMOS - суспільство;
- б) OIKOS- господарство, NOMOS - дім;
- в) OIKOS- господарство, NOMOS - закон.
- г) OIKOS- суспільство, NOMOS - господарство;
- д) OIKOS- закон, NOMOS – господарство.

5. Термін "хрематистика" в концепції Аристотеля означає:

а) природна господарська діяльність, пов'язана з виробництвом необхідних для життя продуктів;

- б) вчення про устрій держави;
- в) мистецтво наживати гроші, накопичувати багатство;
- г) мистецтво узгодження безлічі інтересів;
- д) вчення про природу вартості.

6. В якому економічному вченні предметом вивчення є діяльність, пов'язана із зовнішньою торгівлею і надходженням грошей в країну; рух грошей і товарів між окремими країнами?

- а) монетаризм;
- б) марксизм;
- в) меркантилізм;

- г) неокейнсіанство;
- д) інституціоналізм.

7. Яке філософське вчення лежить в основі нормативного методу, вживаного в "Економікс"?

- а) прагматизм;
- б) позитивізм;
- в) діалектика;
- г) даосизм;
- д) концептуалізм.

8. Основоположником макроекономіки є:

- а) А. Сміт;
- б) Т. Веблен;
- в) Д. Кейнс;
- г) Ф. Кене;
- д) М. Фрідман.

9. Хто вперше використав термін "політична економія":

- а) Ф.Кене;
- б) Аристотель;
- в) Д.Кейнс;
- г) А. Сміт;
- д) А. Монкретьєн.

10. У якому економічному вченні предметом вивчення є суспільні виробничі відносини?

- а) меркантилізм;
- б) марксизм;
- в) монетаризм;
- г) кейнсіанство;
- д) інституціоналізм.

11. Закон економії часу відноситься до:

- а) загальних законів економічної теорії;
- б) особливих законів економічної теорії;
- в) специфічних законів економічної теорії.

12. Закон вартості відноситься до:

- а) загальних законів економічної теорії;
- б) особливих законів економічної теорії;
- в) специфічних законів економічної теорії.

13. Закон феодалної ренти відноситься до:

- а) загальних законів економічної теорії;
- б) особливих законів економічної теорії;
- в) специфічних законів економічної теорії.

14. Закон піднесення потреб відноситься до:

- а) загальних законів економічної теорії;
- б) особливих законів економічної теорії;
- в) специфічних законів економічної теорії.

15. Закон грошового обігу відноситься до:

- а) загальних законів економічної теорії;
- б) особливих законів економічної теорії;
- в) специфічних законів економічної теорії.

16. Закон середньої норми прибутку відноситься до:

- а) загальних законів економічної теорії;
- б) особливих законів економічної теорії;
- в) специфічних законів економічної теорії.

17. Закон продуктивності праці, що підвищується, відноситься до:

- а) загальних законів економічної теорії;
- б) особливих законів економічної теорії;
- в) специфічних законів економічної теорії.

18. Закон попиту і пропозиції відноситься до:

- а) загальних законів економічної теорії;
- б) особливих законів економічної теорії;
- в) специфічних законів економічної теорії.

19. Закон нерівномірного економічного і політичного розвитку капіталізму відноситься до:

- а) загальних законів економічної теорії;
- б) особливих законів економічної теорії;
- в) специфічних законів економічної теорії.

20. Закон відповідності виробничих відносин характеру і рівню розвитку продуктивних сил відноситься до:

- а) загальних законів економічної теорії;
- б) особливих законів економічної теорії;
- в) специфічних законів економічної теорії.

21. Яка функція економічної теорії полягає у вивченні і поясненні економічних процесів і явищ?

- а) пізнавальна функція економічної теорії;
- б) ідеологічна функція економічної теорії;
- в) методологічна функція економічної теорії;
- г) практична функція економічної теорії.

22. Яка функція економічної теорії пов'язана з тим, що проблеми політичній економії зачіпають інтереси різних класів і соціальних груп?

- а) пізнавальна функція економічної теорії;
- б) ідеологічна функція економічної теорії;
- в) методологічна функція економічної теорії;
- г) практична функція економічної теорії.

23. Яка функція економічної теорії полягає у тому, що вона виступає теоретичним фундаментом комплексу економічних наук: галузевих, функціональних, а також економічних наук, що знаходяться на стику різних галузей знання?

- а) пізнавальна функція економічної теорії;
- б) ідеологічна функція економічної теорії;
- в) методологічна функція економічної теорії;
- г) практична функція економічної теорії.

24. Яка функція економічної теорії полягає у виробленні практичних рекомендацій щодо шляхів використання законів, що управляють економічними процесами?

- а) пізнавальна функція економічної теорії;
- б) ідеологічна функція економічної теорії;
- в) методологічна функція економічної теорії;
- г) практична функція економічної теорії.

25. Економічна думка в період первісно-суспільного ладу існувала в рамках:

- а) міфів;
- б) стародавніх легенд;
- в) релігії;
- г) стародавньої філософії;
- д) науки.

26. Економічна думка в період зрілого рабовласницького ладу існувала в рамках:

- а) міфів;
- б) стародавніх легенд;
- в) релігії;
- г) стародавньої філософії;
- д) науки.

27. Твердження про те, що в процесі обміну відбувається зрівнювання всіх товарів вперше висунув:

- а) Аристотель;
- б) Платон;
- в) Гіпократ;
- г) Варрон;
- д) Піфагор.

28. Такі напрями в економічній думці, як "економія", "хрематистика" виділяв:

- а) Аристотель;
- б) Платон;
- в) Гіпократ;
- г) Варрон;
- д) Піфагор.

29. З позиції священного писання в рамках канонічного права економічна наука трактувалася в епоху:

- а) рабовласницького ладу;
- б) феодального ладу;
- в) капіталістичного ладу;
- г) все перераховане.

Тестові завдання
за темами № 4 “Соціально-економічний устрій суспільства.
Економічна система та закони її розвитку”, №5 “Товарна форма
організації суспільного виробництва. Товар і гроші”.

1. Власність утворюється тільки в:

- а) процесі привласнення;
- б) процесі відчуження;
- в) все перераховане;
- г) нічого з перерахованого.

2. Економічний зміст власності корениться в:

- а) законодавчих правових актах;
- б) у виробничих відносинах;
- в) все перераховане;
- г) нічого з перерахованого.

3. Що привело до виникнення приватної власності:

- а) поява грошей;
- б) систематизація процесу обміну і суспільне розподіл праці;
- в) становлення прогресивнішого суспільного устрою;
- г) все перераховане;
- д) нічого з перерахованого.

4. Закон про власність України проголосив види власності:

- а) суспільна, особиста, державна;
- б) державна, приватна, суспільна;
- в) приватна, колективна, державна.

5. При утворенні власності в процесі відчуження, вона є засобом розв'язання суперечності:

- а) розвитку продуктивних сил;
- б) вдосконалення виробничих відносин;
- в) суспільного розподілу праці;
- г) все перераховане;
- д) нічого з перерахованого.

6. В процесі привласнення власність утворюється:

- а) в результаті виробництва матеріальних благ;
- б) з суспільної форми власності;
- в) під впливом розподілу праці і кооперації;
- г) а) і в);
- д) все перераховане.

7. Виходячи із обумовленості виробництва економічними інтересами виділяють типи власності:

- а) приватна, колективна, державна;
- б) суспільна, приватна, державна;
- в) приватна, державна;
- г) суспільна, приватна;
- д) все перераховане.

8. Покупцями держмайна при приватизації не можуть бути:

- а) громадяни України, іноземні громадяни, громадяни без громадянства;
- б) юридичні особи України, іноземні юридичні особи;
- в) працівники державної влади, управління;
- г) все перераховане;
- д) нічого з перерахованого.

9. Представители економічної думки в Стародавніх Греції і Римі розглядали власність:

- а) в процесі виробництва, у виробничих відносинах;
- б) на основі суперництва;
- в) з позиції диференціації права власності;
- г) як основу суспільного ладу;
- д) з позиції захисту і увічнення рабства.

10. Марксистський напрям економічної думки розглядав власність:

- а) в процесі виробництва, у виробничих відносинах;
- б) на основі суперництва;
- в) з позиції диференціації права власності;
- г) як основу суспільного ладу;
- д) з позиції захисту і увічнення рабства.

11. Засновник соціально-інституційного напрямку економічної думки розглядав власність:

- а) в процесі виробництва, у виробничих відносинах;
- б) на основі суперництва;
- в) з позиції диференціації права власності;
- г) як основу суспільного ладу;
- д) з позиції захисту і увічнення рабства.

12. Кейнсіанський напрям економічної думки розглядав власність:

- а) в процесі виробництва, у виробничих відносинах;
- б) на основі суперництва;
- в) з позиції диференціації права власності;
- г) як основу суспільного ладу;
- д) з позиції захисту і увічнення рабства.

13. Соціалісти-утопісти розглядали власність:

- а) в процесі виробництва, у виробничих відносинах;
- б) на основі суперництва;
- в) з позиції диференціації права власності;
- г) як основу суспільного ладу;
- д) з позиції захисту і увічнення рабства.

14. Неокласичний напрям економічної думки розглядав власність:

- а) в процесі виробництва, у виробничих відносинах;
- б) на основі суперництва;
- в) з позиції диференціації права власності;
- г) як основу суспільного ладу;
- д) з позиції захисту і увічнення рабства.

15. Результатом роздержавлення і приватизації повинна стати:

а) багатокладність економіки.

б) ринкова економіка;

в) змішана економіка;

г) перехідна економіка;

д) нічого з перерахованого.

16. Одержавлення означає:

а) активне і постійно втручання держави в економіку,

б) одержавлення власності, тобто зростання державного сектору економіки,

в) одержавлення господарських відносин, тобто зростання державного споживання, контролю, регулювання тощо.

г) все перераховане;

д) нічого з перерахованого.

17. Термін "приватизація" у вузькому розумінні (тобто значення, тлумачення слова):

а) це процес трансформації будь-якої форми власності (державної, колективної, інтегрованої і т.д.) в приватну;

б) це форма роздержавлення, перетворення (трансформації) державної власності в інші форми привласнення;

в) все перераховане;

г) нічого з перерахованого.

18. Термін "приватизація" в широкому значенні:

а) це процес трансформації будь-якої форми власності (державної, колективної, інтегрованої і т.д.) в приватну.

б) це форма роздержавлення, перетворення (трансформації) державної власності в інші форми привласнення.

в) все перераховане;

г) нічого з перерахованого.

Тестові завдання

за темами № 6 "Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і заробітна плата", №7 "Витрати виробництва і прибуток"

1. Для відтворення робочої сили необхідні наступні предмети споживання:
а) продукти харчування - на 7\$ в день; б) предмети домашнього ужитку - на 75\$ в рік; в) одягу, взуття, предметів туалету - на 270\$ в рік; г) предмети тривалого користування - 5700\$ в 10 років; д) задоволення культурних запитів - на 15\$ в місяць. Денна вартість робочої сили:

а) 5\$; б) 10\$; в) 15\$; г) 20\$; д) 7\$.

2. Припустимо, що промисловий капітал в суспільстві рівний 270 млрд.\$, торговий капітал - 30 млрд., маса створюваної додаткової вартості - 50 млрд., а чисті витрати обігу - 5 млрд. \$. У цих умовах середня норма прибутку:

а) 5%; б) 10%; в) 15%; г) 20%; д) 25%.

3. У 1923 р. середньорічний заробіток робітника в оброблювальній промисловості США складав 1238\$, а створювана їм додаткова вартість - 2134\$.

У 1973 р. ці показники відповідно зросли – до 1529\$ і 5138\$. Визначте, як змінився за ці роки час роботи працівників на себе (t необхідне) і на капіталіста (t додаткове), якщо робочий день залишився рівним 8 годинам:

- а) t необхідний = 1,11 години; t додатковий = 1,11 години;
- б) t необхідний = 1,50 години; t додатковий = 3,00 години;
- в) t необхідний = 1,70 години; t додатковий = 0,70 години;
- г) t необхідний = 2,26 години; t додатковий = 2,26 години;
- д) t необхідний = 3.10 години; t додатковий = 1.10 години.

4. За здану в оренду ділянку землевласник щорічно одержує 6600\$ орендної платні. Визначте, яку частину цієї суми складає земельна рента, якщо відомо, що на ділянці зведені сільськогосподарські споруди вартістю 40000\$ з середнім терміном служби 20 років. Норма позичкового відсотка в суспільстві 6% річних.

- а) близько 1; б) близько 1/2; в) близько 1/3; г) близько 2/3; д) близько 3/4.

5. Визначення капіталу як самозростаючої вартості зустрічається у:

- а) меркантилістів;
- б) А.Сміта;
- в) П.Семюельсона;
- г) К.Маркса.

6. Визначення капіталу як засобів виробництва, що знаходяться в приватній власності зустрічається у:

- а) меркантилістів;
- б) А.Сміта;
- в) П.Семюельсона;
- г) К.Маркса.

7. Визначення капіталу як відносин між капіталістами і найманими робітниками зустрічається у:

- а) меркантилістів;
- б) А.Сміта;
- в) П.Семюельсона;
- г) К.Маркса.

8. Додаткова вартість відображає:

- а) точний ступінь експлуатації;
- б) розподіл знов створеної вартості;
- в) все перераховане;
- г) нічого з перерахованого.

9. За рахунок збільшення робочого дня відбувається виробництво:

- а) абсолютної додаткової вартості;
- б) відносної додаткової вартості;
- в) надмірної додаткової вартості;
- г) все перераховане;
- д) нічого з перерахованого.

Тестові завдання

за темами № 8 “Ринок, його суть і функції. Моделі ринку. Конкуренція і ціноутворення”, № 9 “Домогосподарство в системі економічних відносин”, № 10 “Підприємство як товаровиробник. Валовий доход і прибуток”, № 11 “Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента”

1.3 розгортанням НТР пов'язане виробництво:

- а) абсолютної додаткової вартості;
- б) відносної додаткової вартості;
- в) надмірної додаткової вартості;
- г) все перераховане;
- д) нічого з перерахованого.

2. Вираз "одержуване здешевлення товару збільшує частку додаткового часу за рахунок необхідного" розкриває суть методу виробництва:

- а) абсолютної додаткової вартості;
- б) відносної додаткової вартості;
- в) надмірної додаткової вартості;
- г) все перераховане;
- д) нічого з перерахованого.

3. Вартість робочої сили створюється:

- а) необхідним робочим часом;
- б) додатковим робочим часом;
- в) тільки протягом всього робочого дня;
- г) все перераховане;
- д) нічого з перерахованого.

4. Відокремлення робітника від засобів виробництва і контроль капіталіста над робітником припускає:

- а) підпорядкування праці капіталом;
- б) формальне підпорядкування праці капіталом;
- в) реальне підпорядкування праці капіталом;
- г) все перераховане;
- д) нічого з перерахованого.

5. Науково-технічний прогрес, поява часткового робітника, перетворення його в придаток машини припускають:

- а) підпорядкування праці капіталом;
- б) формальне підпорядкування праці капіталом;
- в) реальне підпорядкування праці капіталом;
- г) все перераховане;
- д) нічого з перерахованого.

6. Вартість будівлі фірми 500 млн. гривень, устаткування 120 млн. гривень, електроенергії 7,5 млн. гривень, автотранспорту 630 млн. гривень, малоцінних і швидкозношуваних предметів 3,8 млн. гривень, заробітна платня персоналу 7 млн. гривень, а термін служби будівлі 60 років, устаткування 12

років, автотранспорту 8 років, МШП до 1-го року. Визначте амортизаційний фонд фірми за 1 рік в млн. гривень:

а)659,63(3); б)100,883(3); в)108,38(3); г)111,083(3); д)1264.

7.За рахунок зменшення вартості робочої сили відбувається виробництво:

- а) абсолютної додаткової вартості;
- б) відносної додаткової вартості;
- в) надмірної додаткової вартості;
- г) все перераховане;
- д) нічого з перерахованого.

8.З підвищенням продуктивності праці на окремому підприємстві, заповзятливістю, новаторством, НТР пов'язано виробництво:

- а) абсолютної додаткової вартості;
- б) відносної додаткової вартості;
- в) надмірної додаткової вартості;
- г) все перераховане;
- д) нічого з перерахованого.

9.За рахунок збільшення інтенсивності праці відбувається виробництво:

- а) абсолютної додаткової вартості;
- б) відносної додаткової вартості;
- в) надмірної додаткової вартості;
- г) все перераховане;
- д) нічого з перерахованого.

10.За рахунок підвищення продуктивності праці відбувається виробництво:

- а) абсолютної додаткової вартості;
- б) відносної додаткової вартості;
- в) надмірної додаткової вартості;
- г) все перераховане;
- д) нічого з перерахованого.

11.З такими властивостями, як заповзятливість, новаторство пов'язане виробництво:

- а) абсолютної додаткової вартості;
- б) відносної додаткової вартості;
- в) надмірної додаткової вартості;
- г) все перераховане;
- д) нічого з перерахованого.

Тестові завдання

за темами № 12 “Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми”, № 13 “Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою”, № 14 “Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції”

1. Розрахуйте величину національного доходу, якщо відомо, що сукупний суспільний продукт склав 816,4 млрд. гривень, фонд відшкодування – 462,7 млрд. гривень, фонд накопичення – 88,4 млрд. гривень:

- а) 551,1 млрд. гривень;
- б) 265,3 млрд. гривень;
- в) 1367,5 млрд. гривень;
- г) 353,7 млрд. гривень;
- д) 728,0 млрд. гривень.

2. Розкрийте сутність грошей, що виконують функцію світових грошей, за умови, що підприємці переводять частину своїх капіталів в цілях їх зберігання в закордонні банки.

- а) загальне втілення суспільного багатства;
- б) загальний платіжний засіб;
- в) загальний купівельний засіб.

3. У яких умовах діє економічний закон вартості?

- а) у тих суспільних формаціях, де розвивається товарне (ринкове) господарство;
- б) тільки в умовах простого товарного господарства;
- в) тільки в умовах розвиненого капіталістичного товарного господарства;
- г) у всіх суспільно – економічних формаціях.

4. Вся сума накопичення засобів виробництва – 800 грош. одиниць. Вартість продукту I підрозділу – 1200 грош. одиниць, вартість продукту II підрозділу - 1000 грош. одиниць. Яка величина національного доходу?

- а) 400 грош. одиниць;
- б) 800 грош. одиниць;
- в) 1200 грош. одиниць;
- г) 1600 грош. одиниць;
- д) 1800 грош. одиниць.

5. Яке з приведених положень відтворення може мати негативний характер на економічне зростання?

- а) циклічний характер відтворення;
- б) переважне зростання виробництва засобів виробництва;
- в) накопичення як вирішальне джерело розширеного відтворення;
- г) розділення суспільного виробництва на два підрозділи.

6. Вартість засобів виробництва, перенесена на готовий продукт протягом робочого дня, - 50 гривень. Денна вартість робочої сили - 10 гривень. Вартість готового продукту – 80 гривень. Визначте норму додаткової вартості за умови, що робочий день збільшиться з 8 до 10 годин, а денна зарплата підвищилась з 10 до 12,5 гривень

- а) 200%;
- б) 220%;
- в) 275%.

7. Допустимо, що унаслідок використання застарілої технології продуктивність праці зменшилася в 2 рази. Як це відобразилося на зміні фізичного і вартісного об'ємів національного доходу?

- а) вартісний об'єм залишився колишнім, фізичний зменшився в 2 рази;
- б) вартісний і фізичний об'єм зменшився в 2 рази;
- в) вартісний об'єм зменшився в 2 рази, а фізичний залишився колишнім.

8. Яке відтворення характерне для економіки України:

- а) просте;
- б) розширене;
- в) звужене?

9. Які показники входять в систему національних рахунків:

- а) валовий внутрішній продукт, валовий національний продукт;
- б) номінальний внутрішній продукт, реальний внутрішній продукт, національний дохід, особистий дохід;
- в) валовий внутрішній продукт, валовий національний продукт, чистий внутрішній продукт, національний дохід, особистий дохід, дохід у розпорядженні громадян?

10. Який з перелічених показників допускає подвійний рахунок:

- а) валовий внутрішній продукт;
- б) валовий національний продукт;
- в) сукупний суспільний продукт?

11. Національний дохід — це:

- а) сума всіх отриманих особистих доходів членів суспільства;
- б) сума всіх особистих доходів членів суспільства, які залишаються в їх розпорядженні після сплати податків;
- в) ВВП за вирахуванням вартості спожитих засобів виробництва та непрямих податків на бізнес.

12. Тіньовим сектором в економіці є:

- а) кримінальний;
- б) не визначений законодавством;
- в) сектор, в якому панує малий бізнес.

13. Національне багатство — це:

- а) сукупність усіх матеріальних благ, що вироблені суспільством за всю його історію;
- б) сукупність усіх благ, що є у розпорядженні суспільства;
- в) сукупність усіх матеріальних і нематеріальних благ, що вироблені та нагромаджені суспільством за всю його історію.

14. За яких умов, як правило, зростає величина національного багатства:

- а) під час воєн, потрясінь, смут;
- б) в умовах економічної кризи;
- в) в нормальних мирних умовах?

15. Найвагомим елементом матеріальної форми національного багатства в

Україні є:

- а) виробничий капітал, який поділяється на основний і оборотний;
- б) основний капітал сфери нематеріального виробництва (школи, лікарні, культурно-освітні і спортивні об'єкти, житлові будинки);
- в) резерви капітальних благ (законсервовані запаси основного капіталу);
- г) майно домашніх господарств (індивідуальне житло, засоби праці і предмети тривалого користування — автомобілі, меблі, побутова техніка тощо);
- д) запаси і резерви споживчих благ.

16. Хто з відомих класиків політичної економії започаткував теорію розподілу продукту між класами:

- а) А. Сміт;
- б) Д. Рікардо;
- в) Ж.-Б. Сей;
- г) К. Маркс;
- д) Дж. Кларк?

17. Об'єктами розподільних відносин є:

- а) чинники виробництва;
- б) національний дохід;
- в) продукти виробництва;
- г) робоча сила;
- д) усі відповіді правильні.

18. Розподілу національного доходу передують:

- а) виробництво;
- б) розподіл чинників виробництва;
- в) розподіл грошей;
- г) розподіл власності.

19. Хто з названих економістів уперше розробив теорію розподілу, що ґрунтується на граничній продуктивності:

- а) Дж. Кларк;
- б) А. Маршалл;
- в) П. Семуельсон;
- г) Ж.-Б. Сей;
- д) К. Маркс?

20. Які з названих форм доходів є основними:

- а) заробітна плата, рента, відсоток, дивіденд, прибуток;
- б) заробітна плата, рента, відсоток;
- в) заробітна плата, рента, відсоток, субсидії;
- г) заробітна плата, рента, відсоток, трансферти?
- д) усі відповіді правильні.

21. Які доходи, одержують домогосподарства від власності:

- а) відсоток;
- б) ренту;
- в) дивіденд;
- г) відсоток, ренту, дивіденд;

д) відсоток, ренти, дивіденд, прибуток?

22. Які чинники обумовлюють нерівномірність первинного розподілу доходів:

- а) неоднакова продуктивність чинників виробництва;
- б) нерівномірний розподіл власності на чинники виробництва;
- в) наявність непрацездатних осіб працездатного віку;
- г) існування тіньової економіки?

23. Найважливішим компонентом національного доходу є:

- а) заощадження;
- б) амортизація;
- в) споживання;
- г) заощадження плюс споживання;
- д) усі відповіді правильні.

24. Економічне зростання являє собою:

- а) процес кількісного збільшення та якісного вдосконалення результатів і чинників виробництва на макрорівні;
- б) перехід країни від одного стану економіки до іншого, більш досконалого;
- в) розширення виробництва на основі якісного поліпшення всіх його чинників;

г) розширене відтворення суспільного виробництва;

25. Економічними чинниками зростання суспільного виробництва є:

- а) збільшення обсягу використовуваних виробничих ресурсів;
- б) підвищення якості використовуваних ресурсів;
- в) піднесення культурно-духовного рівня населення;
- г) поліпшення способів використання ресурсів.

26. Інтенсивний тип економічного зростання — це:

- а) кількісне збільшення функціонуючих чинників виробництва;
- б) розширення виробництва на основі якісного поліпшення всіх його чинників та їх раціонального використання;
- в) розширення виробництва за рахунок якісного поліпшення всіх його чинників та їх кількісного зростання;

г) зростання суспільного продукту прискореними темпами.

27. Який показник найповніше характеризує ефективність суспільного виробництва:

- а) результати виробництва / сукупні витрати;
- б) співвідношення сукупне пропонування — сукупний попит;
- в) тип економічного зростання;
- г) тривале підвищення обсягів суспільного виробництва?

28. Рушійними силами економічного прогресу є:

- а) взаємодія розвитку виробництва зі споживанням;
- б) економічні інтереси як спонукальні мотиви господарської діяльності людей;
- в) форми власності на засоби виробництва;
- г) обмеженість виробничих ресурсів;
- д) нагромадження та його норма.

29. Показниками економічного зростання є:
- а) зростання продуктивності суспільної праці;
  - б) відношення витрат використаних ресурсів (у грошовій формі) до вартості виготовленої продукції;
  - в) обсяги основного капіталу суспільства;
  - г) трудомісткість суспільної праці.
30. Послідовність фаз економічного циклу:
- а) депресія, піднесення, пожвавлення, криза;
  - б) криза, депресія, пожвавлення, піднесення;
  - в) піднесення, пожвавлення, депресія, криза;
  - г) пожвавлення, піднесення, депресія, криза;
  - д) піднесення, депресія, криза, пожвавлення.
31. Норма нагромадження — це:
- а) виражена у відсотках частка виробничого і невиробничого нагромадження в національному доході;
  - б) відношення валових інвестицій до національного доходу, виражене у відсотках;
  - в) відношення валових заощаджень до валового внутрішнього продукту, виражене у відсотках;
  - г) частка національного доходу, що направляється на нагромадження, виражена у відсотках до національного доходу.
32. Економічне зростання в Україні відбувається за типом:
- а) екстенсивним;
  - б) регресивним;
  - в) інтенсивним;
  - г) переважно екстенсивним;
  - д) переважно інтенсивним.
33. Зайнятість — це:
- а) цілеспрямована діяльність людини;
  - б) форма організації, за якої певна кількість людей спільно бере участь у виробничому процесі;
  - в) населення працездатного віку, зайняте в економіці країни;
  - г) спільна праця людей;
  - д) діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб, яка приносить їм дохід у грошовій чи іншій формі.
34. Повна зайнятість — це:
- а) зайнятість усього працездатного населення працездатного віку;
  - б) зайнятість економічно активного населення віком від 15 до 70 років;
  - в) зайнятість усіх тих, хто потребує оплачуваної роботи, тобто усіх, хто бажає і здатен займатися діяльністю, яка дає дохід у тій чи іншій формі;
  - г) зайнятість людей, що займаються офіційно зареєстрованою діяльністю.
35. Яка з форм зайнятості є провідною в Україні:
- а) праця осіб — співвласників колективних, кооперативних та акціонерних підприємств і організацій;
  - б) наймана праця за трудовою угодою;

- в) праця громадян, зайнятих індивідуальною трудовою діяльністю;
- г) праця громадян, зайнятих у недержавному секторі;
- д) праця самозайнятих працівників і підприємців;
- е) зайнятість в особистому підсобному господарстві?

36. Сфера самозайнятості включає в себе такі сектори економіки:

- а) формальний;
- б) неформальний;
- в) формальний і неформальний;
- г) формальний, неформальний і нелегальний;
- д) самозайнятість і часткову зайнятість.

37. Неповна зайнятість — це ситуація, коли:

- а) певна кількість робочої сили вимушено залишається без роботи;
- б) певна кількість робочої сили добровільно не працює;
- в) певна кількість робочої сили самозайнята у неформальному секторі.

38. Повна зайнятість — це зайнятість:

- а) усіх тих, хто бажає і здатен займатися діяльністю, яка дає дохід;
- б) осіб, які відпрацювали протягом тижня не менше 4-х годин;
- в) осіб, які в підсобному господарстві відпрацювали протягом тижня не менше 30-ти годин;
- г) осіб, частково зайнятих;
- д) усі відповіді правильні.

Тестові завдання

за темами № 15 “Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік”, № 16 “Суть і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин”, № 17 “Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток України”

1. Світове господарство - це:

- а) багатоплановий процес, для якого, через різні причини, можуть бути характерні: поступальний розвиток, функціонування, прогрес, регрес, тупиковий розвиток;
- б) складна система, сукупність взаємодіючих національних господарств і їх взаємозв'язків(виробничих, торгових, фінансових і т.д.);
- в) розширення і поглиблення техніко-економічних і технологічних зв'язків національних економік.

2. Рух всесвітнього господарства має свої основи:

- а) матеріальні;
- б) політичні;
- в) соціально-економічні;
- г) а і б;
- д) а і в;
- е) а, б і в.

3. Інтернаціоналізація виробництва - це:

а) поява нових незалежних держав і їх національних економік зі всіма відповідними атрибутами;

б) взаємопроникнення і взаємодія національних економік, розмивання національних меж, зближення культур різних народів, становлення і зміцнення різних міждержавних або наддержавних економічних, політичних культурних і інших утворень;

в) вихід продуктивних сил за національні межі, їх взаємодія, формування всесвітніх продуктивних сил, використовуваних людством.

4. Основними формами і елементами міжнародного розподілу праці, визначаючими його суть, є:

а) міжнародна кооперація виробництва;

б) міжнародна спеціалізація виробництва;

в) міжнародна інтеграція виробництва.

5. Якщо рахунок руху капіталу має позитивне сальдо, то:

а) експорт товарів і послуг повинен бути позитивним;

б) експорт товарів і послуг повинен бути негативним;

в) чистий експорт повинен бути позитивним;

г) чистий експорт повинен бути негативним.

6. Тенденція інтеграції сучасного світу і світового господарства - це:

а) поява нових незалежних держав і їх національних економік зі всіма відповідними атрибутами;

б) взаємопроникнення і взаємодія національних економік, розмивання національних меж, зближення культур різних народів, становлення і зміцнення різних міждержавних або наддержавних економічних, політичних, культурних і інших утворень;

в) вихід продуктивних сил за національні межі, їх взаємодія, формування всесвітніх продуктивних сил, використовуваних людством або окремими країнами спільно і незалежно від характеру державно-економічного і політичного устрою у відповідних країнах.

7. При визначенні типу економічної системи В. Ойкен і школа ордолібералізму як критерій розглядали:

а) класовий склад суспільства;

б) власність на засоби виробництва;

в) механізм регулювання господарських процесів;

г) б і в;

д) інше.

8. Поєднання в економіці країни переважно суспільної власності на засоби виробництва і ринкового саморегулювання господарства характеризує:

а) соціалізм;

б) капіталізм;

в) ринковий соціалізм;

г) авторитарний капіталізм.

9. Модель змішаної економіки якої з країн вважають прикладом "класичних методів приватизації"?

а) США;

- б) Великобританії;
- в) Німеччини;
- г) Франції;
- д) Швеції.

10. Тенденція диференціація сучасного миру світового господарства - це:

а) поява нових незалежних держав і їх національних економік зі всіма відповідними атрибутами;

б) взаємопроникнення і взаємодія національних економік, розмивання національних меж, зближення культур різних народів, становлення і зміцнення різних міждержавних або наддержавних економічних, політичних, культурних і інших утворень;

в) вихід продуктивних сил за національні межі, їх взаємодія, формування всесвітніх продуктивних сил, використовуваних людством або окремими країнами спільно і незалежно від характеру державно-економічного і політичного устрою у відповідних країнах.

11. Найважливішими матеріальними основами руху світового господарства є:

- а) інтернаціоналізація продуктивних сил;
- б) усупільнення виробництва;
- в) міжнародний розподіл праці;
- г) а і б;
- д) б і в;
- е) а, б і в.

12. Основні групи чинників, що визначають міжнародний розподіл праці:

- а) науково-технічний прогрес;
- б) соціально-економічні умови;
- в) природно-географічні відмінності;
- г) соціально-політичні умови;
- д) а, б і в;
- е) а, б і г.

13. Якій (з країн) моделі змішаної економіки властивий системний характер державного втручання, який спирається на традиційну характерну для країни і нації систему стимулів:

- а) США;
- б) Великобританія;
- в) Німеччина;
- г) Франція;
- д) Японія.

14. При визначенні типу економічної системи К. Маркс як критерій визначив:

- а) класовий склад суспільства;
- б) власність на засоби виробництва;
- в) механізм регулювання господарських процесів;
- г) а і б;
- д) інше.

Навчальне видання

Білоцерківець Володимир Вікторович

ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ

Тем. план 2016, поз.

Підписано до друку 26.09.2016. Формат 60x84 1/16. Папір друк. Друк плоский.
Облік.-вил. арк. 3,34. умов. друк. арк. 3,32. Тираж 100 пр. Замовлення №

Національна металургійна академія України
49600, Дніпро-5, пр. Гагаріна, 4

Редакційно-видавничий відділ НМетАУ